

zaveznik šepetalke. Karikirati se župnik ne sme, pač pa tiste črte, s katerimi je Cankar moža osmešil, pri igranju nekoliko omiliti in s tem je ironija podvojena. — Sodnik in Krnec (gg. Bratina in Rasberger) sta bila v vsakem oziru zelo dobra.

Gospodična Šaričeva je bila pristna Cankarjeva Nina. Umevanje vlog, inteligenca in resnost, s katero igra, je napravilo gospodično Šaričevo za najboljšo igralko letošnjega osobja. — Gospa Juvanova je pokazala v svoji mali vlogi zelo veliko umetnosti in njena Lužarica napravi na gledalca zelo velik vtis. Cankar bi je bil vesel. — Gospa Bukškova in gdč. Marjanovičeva sta bili kakor vedno dobri. Sploh se je videlo, da so se vsi igralci potrudili, da ne bi zaostajali za Borštnikom in še bolj iz pietete do Cankarja. Boljše se pri sedanjih gledaliških razmerah in s tako zaposlenimi igralci ni moglo igrati. V bodoče naj se igrajo in študirajo Cankarjeva dela vsaj s toliko pieteto in častjo, ki smo jo Cankarju dolžni, ko bo doseženo to, naj se poizkusi z duhovito, umetniško in intimno igro. *Fr. Lipah.*

Jan Rokyta: Na staroměstském rynku. Basen. Psano 1916. V založništvu »Česke reformacije«. 1918. V Pragi. Naš znanec in prijatelj Adolf Černý, urednik »Slov. přehleda«, je pozdravil dolgo zaželjeno svobodo svoje domovine z lepo knjižico »Na staromestnem trgu«. Kdo ne pozna tega staromestnega trga, ki je bil priča največjih zgodovinskih dogodkov. Kdo ni stopil na ta kraj s tihim spoštovanjem, s težko mislijo v srcu? Saj ti vsak kamen govori o velikih dogodkih: pred taboj se dviga stara praška »radnica« (mestna hiša). Njej nasproti kipi nad strehami veličastna stavba tinjske cerkve. Okoli in okoli obdajajo trg tipične stare praške hiše s svojimi lepimi pročelji. To je staromestni trg.

Ta trg staromestni lep, četverokoten, zamišljen je kot tihi dedek, star, zagledan v prošlost, bled in dobrohoten. Tesno je tu, ko greje solnca žar, kot da glasi na njem se zvon temoten, in resno vse, kakor da zreš v oltar. Tako se zdi pesniku ta trg. Kaj bi ne. Saj se je na njem odigrala največja tragedija češkega naroda. Tam ob mestni hiši je stal l. 1621. dne 21. junija velik lesen oder in trg je bil zaseden z vojaštvom. Rabelj s svojimi pomagači je stal na odru in skozi okno so stopali na morišče češki plemiči, voditelji češkega kraljestva v borbi proti katoliškim Habsburgovcem, ki so bili eno leto prej premagani na Beli gori. Drug za drugim so položili svojo glavo za domovino — 27 jih je bilo. Rablju je že omahovala roka — krvolok Ferdinand pa še ni bil nasičen. Tako so padli: Budovec, Kapliř, Jesenski, Mihalovic in dr. Čez noč so bili zaprti v mestni hiši, kjer so se pripravljali na smrt. Pesnik nam slika prizore v ječi in na morišču. Trdni v svoji veri in v prepričanju, da je bil njih boj boj za pravico in svobodo, čakajo obsojeni zadnje ure. Prišli so jezuiti, da bi jih spreobrnili — oni pa pojo psalme in verujejo v evangelij. Knjiga je nastala l. 1916. Torej v dobi, ko se javno ni moglo govoriti. Saj so morali na staromestnem trgu celo odstraniti desko, kjer so bila vpisana imena mučenikov za češko svobodo. V prvih dneh osvobojenja je češki narod oktil s cvetjem ono desko z imeni in po tleh, kjer je tekla l. 1621. češka kri, je bila preproga iz rož, ki so sestavljale dan poraza in — dan zmage. Par dni na to je tam množica podrla steber, ki je bil postavljen v spomin tuje zmage. Takrat je s ponosom gledal Jan Hus s svojega visokega spomenika po staromestnem trgu. In v ta čas je prav prišla zbirka pesmi našega Jana Ro-

kyte, ki je v dneh žalosti in trpljenja zlagal pesem o junakih v trdni veri v boljše bodočnost. Jan Rokyta je še vedno mojster oblike, zato nam podaja v krepkih verzih prizore groze in smrti. Kdo bi bil bolj poklican slaviti češke mučenike, kakor on, ki tako zvesto stopa po poti čeških husitov. Zato bomo radi shranili to knjigo pesmi kot dragocen spomin velikih dogodkov. Saj hrani v sebi sveta čustva in misli češkega človeka. *Dr. I. L.*

M. Krleža: Pjesme. II. Zagreb. 1918. Kratka zbirka na 30 straneh nam podaja lirične pesmi, ki dokazujejo silo in bojevitost mladega hrvatskega poeta. Slutimo precej globokosti, ki pa se pojavlja malce temno, tako da se nam zdi, da bo iz teh pojavov šele nastal pesnik, ki bo dal svoji misli tudi jasnega izraza. Za sedaj je še: „svaka riječ napjev i svaki oblik sjen“. Zato vidimo tu verslibrista, ki podaja svoje misli v prostem verzu: Ta svoboda ima svoje dobre in slabe strani — ker daje možnost, da pesnik govori tako, kakor „držče duša“, pa tudi lahko premalo pazi na to, kaj je v duši pesem in kaj je misel. Imamo torej pesnika skrajno moderne smeri in pričakujemo, da bo podal še mnogo boljših pesmi, nego jih čitamo tu. Knjižica je izšla v založništvu „Juga“. Cena 2 K. *Dr. I. L.*

Pismo na oni svet. (Francu Podkrajšku-Harambaši v spomin.) Ali še veš, dragi Harambaša, kako je bilo tisti dan, ki mi je ostal tako dobro v spominu? Slonel si na oknu, saj je bil prav lep pomladanski dan, 24. majnika, v sredo po binkoštih l. 1915. Slonel si na oknu, pušil si pipo in gledal na pusto Resljevo cesto. O, vem, da je bilo treba marsikaj premisliti: Italijani so napovedali vojno, na Soči so se začele bitke, v Galiciji je šlo čudno, čudno in Tvoje skrbno srce, ki je vedno gledalo na sever in na jug, na vzhod in zapad, ni imelo pokoja. Mislil si najbrže, kaj bo sedaj tam na jugu, kaj bo, če pojde vojska čez deželo, kaj naj storimo mi, ki nam niso prijatelji ne ti, ne oni ... Takrat — okoli enajstih dopoldne je bilo — so pripeljali po Resljevi cesti dolg sprevod: ob obeh straneh so stopali vojaki z nasajenimi bajoneti in mi smo stopali v sredi po štirje in štirje. Nosili smo s seboj na hrbtih, kar je kdo imel, in nihče izmed nas ni vedel, kam vodi ta pot. Nisi bil nevajen takih prizorov — bože, privadili smo se vsega v tistih prvih letih. Zapazil si me takoj med vrstami in si mi prijateljsko pokimal. Kako bi me ne bil razveselil ta Tvoj pozdrav: saj se drugi niti niso upali nas pozdraviti, ko so nas vedli po ljubljanskih ulicah. Kdo bi pozdravljal take sumljive, nezanesljive, nevarne ljudi, ki stopajo v senci bajonetov. Ti si prijel naglo pipo v roke in si ostrmel. Malo te je presenetilo, kajti nas je bilo mnogo. In zdelo se mi je, da so Ti zatrepetale tiste košate dobrohotne oči. Pozdravil sem Te prav veselo, še z roko sem ti mahnil in menda sem se pri tem zadovoljno smejal. Spomnil sem se, kolikokrat sva zvečer hodila pod onimi lipami na Resljevi cesti in sva govorila o davnih časih. Pa kaj bi o tem, dragi moj Harambaša! Ti si gledal za nami in zdi se mi, da si zaklel. Mi smo odšli na kolodvor in od tam v svet. In prav nič težkega ni bilo v mojem srcu, zato ker sem vedel, da si ostal v domovini še Ti in mnogo enakih, in kdo bi obupaval, če ve, da gredo za njim še tisoči. Mislila sva takrat, jaz in Ti, da je blizu gloria in odrešenje, pa sva se vračunala, jaz in Ti, ker se optimisti večkrat varajo; toda Ti si bil vaje, da si sprejemal razočaranja z isto stoisčko mirnostjo, s katero so drugi sprejemali presenečenja, zato si čakal mirno onega velikega konca, ki ga je nam vsem narekovala naša vera. Kolikokrat sem se spomnil